

HZ. DAVUD (A.S.) ÜZERİNDEN LİDERLİK DERSLERİ

Peygamberler, tevhid zincirinin halkaları gibidir ve birbirlerini destekleyen seçkin kullardır. Bunlar öncelikle gönderildiği kavim/kavimler için olmak üzere diğer peygamber ve kavimler için de örneklerdir. Kur'an-ı Kerim Hz. Mûsâ gibi bazı peygamberlerden sık sık bazısından ise nadiren bahsetmektedir. Bazı peygamberlere kitap verilmesi, Allah Teâlâ'nın kendileriyle konuşması, gönderildikleri kavimle yaptıkları mücadele ve katlandıkları sıkıntılar ve benzeri şeyler onlardan sıkça bahsedilmesinin muhtemel sebepleri olabilir. Allah Teâlâ'nın Kur'an'da kendisine "üstünlük verdim" dediği ve birçok özelliğinden bahsettiği peygamberden biri de Hz. Dâvûd'dur. Hz. Dâvûd hadislerde örnekliğinden en fazla bahsedilen peygamberdir. Hz. Peygamber, Dâvûd'un (as) el emeği ile geçindiğini, savaştan kaçmadığını, ibadet hayatı ve benzeri özelliklerinden bahsederek örnek alınması gerektiğini bildirmektedir.

İslamda Liderlik ve Liderde Olması Gereken Vasıflar

Kur'an'ı Kerim her insanı lider olmaya yönlendirir. Ancak bu, her ferdin lider olacağı anlamına gelmez. Liderlik, işinde ehil olmayı (Nisa,4/58) akıl, bilgi ve feraset gibi meziyetlere sahip olmayı, kararlarını alırken yardımcılarıyla şuraya ve istişareye önem vermeyi, hakkı ayakta tutmayı, kanaatkar olmayı, en önemlisi de genç yaşlı, kadın, erkek, zengin, fakir, demeden tüm idaresi altındakilere eşit ve adil davranmayı gerektirir. Bu ve benzeri üstün niteliklere sahip olmayan kimseler lider olsa dahi, başarılı olamayacak, sorumluluk üstlendiği topluma karşı görevini yerine getiremeyecek, maalesef önderlik yaptığı toplumu felakete sürükleyecektir. Liderliğin ne kadar zor bir görev olduğunun anlaşılması bakımından Hz. Ömer'in son dönemlerinde oğlu Abdullah'ı Müslümanların başına halife tayin etmesini isteyenlere verdiği şu cevap manidardır; "Hayır ben ailemden birinin bu göreve gelmesini istemiyorum. Eğer bu iş hayırlı ise biz ondan nasibimizi aldık, şayet hayırlı değilse, bu iş için ailemden bir kurban yeterlidir. (İmamüddin Halil, İslamda Liderlik, s.41)

Hz. Peygamber (s.a.v), Medine'ye hicret ettiğinde iman sahibi Müslümanlardan oluşan toplumda, İslam'ın Kur'an-ı Kerim'de ifade ettiği toplumsal hayatla ilgili hükümlerini uygulamış ve böylece site devletini kurmuştur.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), inananların kendi aralarında ortak bir iş yapacaklarında lider/önder seçmelerinin gerekliliğini bizlere hatırlatarak şöyle buyurmuştur;

لَا يَحِلُّ لَاحِدٍ لِّثَلَاثَةٍ نَفَرٍ يَكُونُونَ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ إِلَّا أَمَرُوا عَلَيْهِمْ أَحَدَهُمْ

"Üç kişinin aralarından birisini başlarına emir tayin etmeksizin bir açık alanda durmaları helal değildir." (Ahmed b. Hanbel, 6360)

Ebu Said'den Rasulullah SallAllah'u Aleyhi Vesellem'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ

"Üç kişi yolculuğa çıktıkları taktirde, başlarına aralarından birisini emir tayin etsinler." (Ahmed b. Hanbel, 6360) buyurarak, küçük bir grup dahi olsa yönetim ve yöneticinin önemine vurgu yapmıştır.

Peygamber Efendimiz bir başka hadisi şeriflerinde ise;

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

"Hepiniz yöneticisiniz ve hepiniz yönettiklerinizden sorumlusunuz" (Buhârî, Cuma 11, Cenâiz 32; Müslim, İmare 30) buyurarak İslam dininde her müminin üstlenmesi gereken görevler olduğunu belirtmiştir. Ve yine Resûlullah (s.a.s.), "Hiçbir gölgenin/korumanın olmadığı bir günde Allah'ın (c.c) arşının gölgesi/koruması altında bulunacak olan sınıfın en başında adaletli yöneticiyi zikrederek" (Tirmizî, Cihad 27) müminlerin hem yöneticilik/liderlik eyleminin önemini kavramalarını sağlamaya çalışmış hem de yönetime katılmanın önemini vurgulamıştır.

HZ. Davud (a.s.)

Davud ismi ibrânîce'de "en çok sevilen kişi, göz bebeği" anlamına gelir. (Pirot, II, 292) Bu ismin Kitâb-ı Mukaddes'te Dâvid veya Dâvîd şeklinde geçtiği ve sadece Hz. Dâvûd'a ad olarak verildiği görülmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerde Hz. Dâvûd'un çeşitli özellikleri belirtilmekle beraber gerek soy kütüğü gerekse hayat hikâyesiyle ilgili ayrıntılı bilgi yoktur. Bu konuda diğer İslâmî kaynaklarda yer alan bilgiler de İsrâiliyat türünden olup Ahd-i Atîk'teki mâlûmatla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Hız. Davud, Hız. Yakub (a.s.)'un oğlu Yehuda'nın neslinden gelmektedir. (Ahmet C.Paşa, Kısas-ı Enbiya, I,34) Babasının adı İsa olarak bilinir. (Tecrid Tercümesi, c.9, s.156.) Koyun güden, iyi sapan taşı atan, mert, cesur ve kahraman bir genç olduğu rivayet edilir. (M.Vehbi Efendi, Hulasâü'l-Beyan, I,454) İsrailoğullarının Amâlîka kavmiyle olan mücadelesinde Talut ordusunda yerini alan Hız. Davud (a.s.), iki ordu karşı karşıya geldiğinde iri-yarı cesur ve cebbar bir kumandan olan Calût'un "Karşıma çıkacak, benimle vuruşacak cesaretle bir kimse var mı?" meydan okumasına karşılık ortaya atılarak maharetli bir sapan taşı atışıyla Calût'u öldürerek büyük bir cesaret ve yiğitlik örneği göstermiştir. (A.C.Paşa, Kısas-ı Enbiya, I,34)

Talut'un vefat etmesi üzerine, onun vasiyetine istinaden Davud (a.s.) İsrailoğullarının hükümdarı olmuş, İsrailoğullarının on iki soyunun tamamı Davud (a.s.)'un hükümdarlığını kabul ettiler. Bir süre sonra da Cenab-ı Hak tarafından kendisine Zebur adlı mukaddes kitap vahyedilerek Peygamberlik vazifesi tevdi edildi. (Enam,6/84, Nisa, 4/163, İsrâ, 17/55) **Böylece Hız. Davud, saltanat ve nübüvveti şahsında birleştiren ilk peygamber oldu.**

Hız. Davud (a.s.)'un Cesareti

Kur'ân-ı Kerîm'de Hız. Dâvûd'dan ilk defa, Câlût'u (Golyat) öldürmesi münasebetiyle şu şekilde bahsedilir:

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَاتَّيَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ ط وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ
النَّاسَ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

"Sonunda Allah'ın izniyle onları yendiler, Dâvûd da Câlût'u öldürdü ve Allah ona hükümdarlık ve hikmet verdi, ona dilediği şeyleri öğretti. Eğer Allah'ın, insanların bir kısmı ile diğer kısmını engellemesi olmasaydı yeryüzünde düzen bozulurdu. Fakat Allah'ın âlemler için büyük lütufları vardır." (Bakara 2/250-251)

Calût'un ordusu sayıca çok kalabalık ve silah ve teçhizatça da çok üstündü. Talut'un ordusu ise onlara nispetle sayı bakımından çok az ve teçhizatça da daha aşağı durumdaydı. Eğer İsrailoğulları bu sefer de mağlup olurlarsa din namına ortada bir şey kalmayacak meydan, müşrik Amalîka kavmine kalacak; belki de İsrailoğullarından tek bir kişi bile sağ kurtulamayacaktı.

Bu durum karşısında İsrailoğulları hep birlikte ellerini açarak Alemlerin Rabbine yalvarmaya başladılar:

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَبَّتْ أَقْدَامُنَا وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ ط

Câlût ve askerlerinin karşısına çıkınca da "Rabbimiz! Bizi sabırla donat, bize sebat ver ve inkârcı topluluğa karşı bize yardım et!" diye niyazda bulundular. (Bakara, 2/250)

Müminler harbe büyük bir şevk ve gayretle girmişlerdi. Amalikalılar ise, neye uğradıklarını bilemeyerek büyük bir bozguna uğramışlardı. Bu sırada Talut'un ordusunda bulunan Hız. Davud (a.s.) düşmanın cebbar kumandanı Calût'u öldürünce (Bakara, 2/251) Amâlîkalılar tamamen dağıldılar.

Davud (a.s.) hem maddi hem manevi nimetlere mazhar olmuş biridir. Câlût iri cüsseli, güçlü-kuvvetli, savaşı birinin karşısına zayıf, savaştan anlamaz, çobanlık yapan biri olarak çıkmış ve zırh giymeden savaştı. Yanında yalnızca vadiden seçtiği taşlarla sapanı vardı. Golyat'la

birkaç cümle konuştuğundan sonra sapanına uygun bir taş koydu ve onunla düşmanını başından vurdu, yere düşünce de kılıcını elinden aldı ve boynunu kesti. Bundan sonra Câlût'un ordusunun mağlûbiyeti kolaylaştı, zafer İsrâiloğulları'nın oldu. Bu kendisinde bulunan şecaat ve cesaretin ne kadar güçlü olduğunun göstergesidir.

Hükümdar olmasının ardından Allah, ona peygamberlik de vermiş ve kendisine Zebur'u vahyetmiştir. (Hz. Dâvûd hakkında ayrıca bk. Sâd 38/17)

Ayrıca, demiri onun için yumuşatarak, zırh sanatını ilk defa ona öğretmiştir. Ona benzeri görülmemiş güzellikte bir ses vermiş, dağlar ve kuşların onunla birlikte tesbihte bulunmasını lütfetmiştir.

Hakkı Batıldan Ayırt Etme Gücü Verilmesi

وَأَتِيَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ ط

“ve Allah ona hükümler ve hikmet verdi, ona dilediği şeyleri öğretti.” (Bakara, 2/251)

Hak; her şart altında doğru olan şeydir. Bu da Allah'ın Kuran-ı Kerim ve diğer semavi kitaplarda bildirdiği bütün esaslardır ki bu esaslar insanlığın saadetinin de esaslarıdır. Hak Allah'ın hoşnut olduğu her şeydir. Şeytana boyun eğmek, onun hoşnut olacağı bütün işleri yapmak da bâtıldır. Kuran-ı Kerim'in çeşitli ayet-i kerimelerinde Hak; Allah, Kuran, İslam, adalet, doğru yol gerçeğe uygun söz, tevhid, haram ve helali açıklama, kelime-i tevhid, batılın zıddı gibi anlamlarda kullanılmıştır.

Bâtıl:

Bu kelime, lügatte; “hakkın zıddı, sübûtu, doğruluk ve gerçekliği (aslı astarı) olmayan” anlamlarına gelmektedir.

Bâtıl; gerçek olmayan şey, demektir. Kuran-ı Kerim'de Bâtıl; yalan, boşa çıkan amel, Allah'ın dışında ilah diye tapınılan put, hakkı örten perde gibi anlamlara gelmektedir.

“Bâtıl” ile de, “hakkın zıddını, yani gerçekliği, geçerliliği ve sürekliliği olmayan, doğrulukla tanımlanmayan, İslam'a göre yapılmaması gereken, hatta kökten kazıyıp yok edilmesi gerekli kılınan şey” kastedilmektedir.

Buna göre “hak”, Allah'ın bütün emirlerini, “bâtıl” ise, bütün yasaklarını kapsar.

“Hak ile bâtıl arasındaki mücadele”den kasıt da, birinin diğerini bertaraf etmesi etmesidir.

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

“Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır.” (Sad, 38/26)

Cenab-ı Hak, Hz. Dâvud'a, hem hükümdarlık hem de peygamberlik verdiğini birkaç yerde bildirmiştir. Bu âyetlerde, ona güçlü bir saltanat yanında, iyi bir idarecinin muhtaç olduğu hakkı batıldan ayırma ve âdil davranma kabiliyetinin verildiği bildirilmiş, ondan insanlar arasında âdil davranması, bu hususta hiç bir şekilde arzularına kapılmaması istenmiştir. Arzu ve hevese göre hüküm vermenin idareciyi haktan saptıracağı; bu şekilde davranarak Allah'ı unutup O'nun yolundan ayrılanların âhirette şiddetle cezalandırılacağı vurgulanmıştır:

Hükümdarlık ve Hikmet Verilmesi

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ

“Biz Davud'un mülkünü güçlendirdik, ona hikmet ve hakla batılı ayıran söz (hüküm verme) yeteneği verdik.” (Sâd, 38/20)

Hikmet adaletle hükmetmek, söz ve fiilde isabetli olmak, eşyanın hakikatlerini olduğu gibi bilmek ve onun gereğine göre amel etmek, sefihlik, cehalet ile fesattan menetmek ve sakındırmak anlamlarına gelir. Bunlardan başka; Kur'an, İncil, Allah'a itaat, dinî konularda derin bilgi sahibi olup onunla amel etmek, Allah'ın emirleri ve bu emirlere uyulması hakkında tefekkür etmek, ilim ve akıl yoluyla doğruyu bulmak, gibi mânâlarda kullanılır. Hikmet, ayrıca öğrenim olmaksızın Allah tarafından kula verilen ledünnî ilme denir. Bu ilim, yakîn ilmi, mükâşefe ilmi, esrar ilmi gibi adlarla da anılır. Kâtip Çelebi'nin (ö.1657) tanımına göre hikmet, varlıkların hakikatini, beşer kudretinin erişebileceği kadar, gerçekte oldukları şekliyle araştıran ilme verilen addır. (Hakan Uğur, Kur'an-da hikmet kavramı)

...Hem mülkünü kuvvetlendirmiştik hem de kendisine hikmet, peygamberlik, ilim ve amelde sağlamlık yahut Zebur ve şeriat ilmi ve fasl-ı hitab, söz kesimi vermiştik. Yani hakkı batıldan ayırarak tartışmayı ayırt edip kesme kabiliyeti vermiştik. Kesip atan ayırt edici söz ve sözde iki kısma arasını ayıran (Bundan sonra...) gibi ayırıcı söze de fasl-ı hitab denilir.

Dâvûd'a verilen “hikmet”le peygamberliğin, Zebûr'un, hukuk bilgisinin veya gerçeğe uygun olan her türlü sözün kastedildiği belirtilir. Râzî, felsefî birikiminin bir sonucu olarak hikmeti, “bilgi ve amelde tam yetkinlik” anlamına gelecek bir kapsamda açıklamıştır (XXVI, 187). İbn Âşûr, “anlaşmazlıkları bitiren konuşma yeteneği” diye çevirdiğimiz “fasle'l-hitâb” deyimini, “sözün belâgatlı olması, dinleyenin daha fazla açıklama yapılmasına ihtiyaç duymayacağı derecede beklenen anlamı içermesi” şeklinde açıklar (XXIII, 229). Aynı deyim, Hz. Dâvûd'un, özellikle yargılama sırasında konuyu iyice kavrayarak adalete uygunluk bakımından isabetli hükümler verme yeteneği şeklinde de açıklanmıştır. Zemahşerî'ye göre bu deyim, Dâvûd'un yargı, hükümet işleri, yönetim ve meşveret gibi konulara dair konuşmalarındaki doğruluğu, hak ve adalete uygunluğu ifade eder (III, 321). Böylece âyet, iyi bir devlet ve hukuk adamının sahip olması gereken özelliklere de işaret etmektedir.

Adaletle Hükmetmesi

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ □

“Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır.” (Sad, 38/26)

Kur'an-ı Kerim Hz. Davud'un krallığını tanımlarken hem askerî hem yönetim açısından üstün özelliklere sahip olduğunu mücmel olarak vurgulamaktadır. Askerî sahada savaş sanatının gerekleri olan savaş araç ve gereçleri ve ordunun tanzimini gerçekleştiren Davud (a.s.), yönetiminin ayakta kalması için adaleti tesis edecek sistemi de kurmuştur. Bunun için yönetimin idari teşkilatlanmasını en ideal şekilde gerçekleştiren Hz. Davud, bu tevhidî mekanizmanın, Allah'ın istediği ölçüde çalışmasını temin etmek için adaleti yerine getirmeye azami dikkat etmekteydi. Hz. Davud'un bu konuda Cenab-ı Hakk tarafından uyarıldığına Kur'an'dan bir örnek verelim:

“Ey Davud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O halde insanlar arasında adaletle hükmet. Hevâ ve hevese uyma, sonra bu seni Allah’ın yolundan saptırır.”

Hz. Davud (a.s.)’un Duası

“Davut Aleyhisselâm şöyle dua ederdi:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمَالِي، وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ. قَالَ وَكَانَ النَّبِيُّ إِذَا ذَكَرَ دَاوُدَ تَحَدَّثَ عَنْهُ بِقَوْلِهِ
كَانَ أَعْبَدَ الْبَشَرَ

“Hazreti Davud (as)’un duaları arasında şu da vardır: “Allahım! Senden sevgini ve seni sevenlerin sevgisini ve senin sevgine beni ulaştıracak ameli talep ediyorum. Allah’ım! Senin sevgini nefsimden, ailemden, malımdan, soğuk sudan daha sevgili kıl.” Ebu’d-Derda der ki: “Resulullah (s.a.s.) Hazreti Davud’u zikredince, onu “insanların en abidi (yani çok ve en ihlaslı ibadet yapanı) olarak tavsif ederdi.” (Tirmizî, Daavât 73, Tefsîrü’l-Kur’ân 39)

Peygamber Efendimiz, Davut (s.a.s.)’dan söz ettikçe, -belki de onun zamanını kastederek- en fazla ibadet eden kimsenin Hz. Davut (a.s.) olduğunu söylerdi. Dolayısıyla bizim de onun gibi dua etmemizi tavsiye buyururdu.

Bu hadiste sevgilerin en değerlisi olan Allah sevgisi başta olmak üzere, gönülde yer verilmesi gereken diğer sevgiler dile getirilmiştir. Cenâb-ı Hakk’ı sevmek ve O’nun sevgisini kazanmak, bir insan için en büyük saâdetir. Böyle bir saâdete erişen kimse ömür sermayesini tam mânâsıyla değerlendirmiş, dünya imtihanını başarıyla kazanmış olur.

Hz. Davud’un (a.s.) Baktığı Bâzı Dâvalar

Başkasının Ekinini Yiyen Koyun Sürüsü

Hz. Dâvud, bir peygamber ve bir hükümdar olarak dâvalara bizzat kendisi bakardı. Kur’ân-ı Kerim, ona arz edilen dâvalardan ikisi hakkında bilgi vermiştir. Bunlardan biri, çobansız bir koyun sürüsünün geceleyin bir ekini tahrip etmesiyle ilgilidir. Bu koyun sürüsü, bir gece çobansız kalmış, başkasına âit ekili bir tarlaya girerek ekini yemişti. Ekin sahibi, Hz. Dâvud’a gelerek sürü sahibinden davacı oldu. İki tarafı dinleyen Hz. Dâvud, koyunların değerinin yenilmiş ekin mahsulünün değerine denk olduğunu düşünerek koyun sürüsünün ekin sahibine verilmesine hükmetmişti.

Onun huzurundan çıkan dâvâcı ve dâvâlı, onun verdiği kararı, dışarıda bekleyen oğlu Hz. Süleyman’a anlattılar. Onları dinledikten sonra meseleyi değerlendiren Hz. Süleyman, daha isabetli bir çözüm bulunduğunu düşünerek hemen babasının yanına girdi. Ona, aynı zamanda verdiği karar sonucu zor duruma düşen dâvâlıyı da memnun edecek ve neticede her ikisinin de yararına olacak bir çözüm bulunduğunu söyledi. Babası çözümünü açıklamasını isteyince, görüşünü şöyle bildirdi:

"Sürü sahibi tarlayı alır, orayı sürüp eker, sulama işlerini yapar ve dava konusu ekinin yenilmezden önceki seviyesine gelmesini bekler. Tarla sahibi ise koyun sürüsünü alır, ekinin yetişmesine kadar geçecek bu müddet içinde, koyunların sütünden, yününden ve kuzularından istifade eder. Bu sürenin sonunda, koyunlar sahibine, ekili tarla da sahibine geri verilir."

Hz. Süleyman’ın bu kararını yerinde bulan Hz. Dâvud, oğlunu tebrik ederek verdiği kararı geri aldı ve dâvanın bu şekilde çözülmesini emretti. Bu mesele, Kur’ân-ı Kerim’de kısaca anlatılmış, Hz. Süleyman’ın iki şahıs hakkında verdiği hükmün, kendisine Allah Teâlâ tarafından bildirildiği ifade edilmiştir:

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكَلَّمْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا

"Ey Muhammed! Dâvud ve Süleyman'ı da hatırla! Hani o ikisi, kavmin koyunlarının yediği bir ekin hakkında hüküm veriyorken, biz onların hükümlerine şahit idik. Bu meselenin hükmünü Süleyman'a bildirdik. Biz, onların her birine hüküm ve ilim verdik. (Enbiya, 21/78-79)

Her ikisi de peygamber olduğu halde, aynı konu hakkında farklı görüş belirtmeleri, Allah vergisi güç ve yeteneklerine rağmen peygamberlerin de, gücü sınırlı birer insan olduğunu göstermektedir. Yüce Rabbimiz bu meselede, en doğru çözümü Hz. Süleyman'a haber vermiştir.

Bu örnek, yetkili bir şahsın herhangi bir konuda içtihadıyla hüküm vermesi durumunda, yanılmasının da normal olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ

"Eğer bir fakih, doğru hükme varabilmek için elinden gelen çabayı harcarsa, doğru hüküm verdiğinde iki sevap, yanlış hüküm verdiğinde ise bir sevap kazanır." (Buhari, İ'tisam, 21; Müslim, Akdiye, 15)

Koyun Sahibi İki Kardeş:

Hz. Dâvud'un ümmeti arasında çıkan anlaşmazlıklarla ilgili dâvalara bizzat baktığını gösteren ikinci örnek ise, koyun sahibi iki kardeş arasında çıkan ihtilâf hakkındadır. Hz. Dâvud, mescidinin mihrabında ibâdetle meşgul bulunuyorken, söz konusu iki adam, duvarı tırmanarak onun yanına girivermişlerdi. Hz. Dâvud, kapıyı bırakıp duvardan atlayarak gelmeleri sebebiyle onlardan çekinmişti.

Onun korktuğunu fark eden bu iki şahıs, onu teskin etmeye çalışarak, yanına aralarında çıkan bir anlaşmazlığı çözmesini istemek niyetiyle geldiklerini açıkladılar ve ondan âdil bir karar beklediklerini söylediler. Daha sonra onlarla Hz. Dâvud arasında geçen konuşma, Yüce Allah tarafından Rasûlullah'a şöyle bildirilmiştir:

وَهَلْ أَتَيْكَ نَبِيُّ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغِي بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِي نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفُلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ إِلَى نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ لِيَبْغِيَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ

"Ey Muhammed! Bir de sana davacıların haberi ulaştı mı?¹ Hani duvarına tırmanıp Davud'un yanına, ibâdetgâhı olan mihraba girmişlerdi de, O onlardan korkmuştu. Şöyle demişlerdi: 'Korkma biz, birimiz diğerinin hakkına tecavüz etmiş iki davacıyız; aramızda adaletle hükmet, haktan ayrılma, bizi doğru yola çıkar.'

Biri şöyle devam etti: 'Bu benim kardeşimdir, onun doksan-dokuz koyunu, benim ise bir tek koyunum var. Böyle iken, o tek koyunu da bana ver dedi ve yaptığımız tartışmada beni yendi.' Dâvud ona şöyle dedi: 'Andolsun ki, kardeşin, senin bir koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle, sana haksızlıkta bulunmuştur.

Doğrusu mallarını birbirine katıp karıştıran ortakların çoğu birbirlerinin haklarına tecavüz ederler, inanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır ki, onların sayıları da pek azdır!'

Dâvud, kendisini denediğimizi sanmıştı da, hemen Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapanmış, tevbe etmiş Allah'a yönelmişti. Biz de Davud'u bu acele hükmünden dolayı bağışlamıştık. Katımızda onun yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır. (Sad, 38/21-25)

İki kardeş arasında çıkan anlaşmazlık ve onların ihtilafının çözümü hakkındaki doğru bilgiler bunlardan ibarettir. Kur'ân-ı Kerim ve sahih hadislerde başka bilgi bulunmamaktadır. Ayetler, Hz.

Dâvud'un usûlüne uygun bir muhakeme yapma ve iki hasım arasında âdil davranma hususunda bir imtihana tâbi tutulduğunu göstermektedir. Ancak ona gelen davacılar, anlaşıldığına göre, onu etkilemek maksadıyla, meseleyi arz ederken tahrik edici bir tarzda konuşmuşlardır.

Hız. Dâvud, onlardan birinin ifâdesini dinleyince meselenin açık bir haksızlık olduğu neticesine varıp hemen kararını vermiş ve öbürünü dinlemeye gerek duymamıştır. Halbuki, adaletle hüküm verebilmesi için, diğerini de dinlemesi gerekiyordu. Hız. Dâvud, bu hatasını hemen anlamış, bundan dolayı tevbe ederek Rabbinden mağfiret dilemişti.

Ayetlerde geçen imtihanla kastedilen husus, pek çok âlime göre, Hız. Dâvud'un iki hasımdan birini dinleyip, daha diğerinin sözlerini dinlemeden acele hüküm vermesidir. Başka bir görüşe göre ise, idare ve saltanatı üslenince, Allah tarafından bir imtihana tâbi tutulduğunu idrak etmesidir. Çünkü birçok hâkim gibi adaletsiz davranarak yanlış hüküm vermekten korkmuştur.

Bu hususta başka görüşler de nakledilmiştir. Bir görüşe göre, Hız. Dâvud, günlerini sırasıyla, bir gününü yalnız başına kalarak ibâdetle, bir gününü insanlar arasında hâkimlik yapmakla, bir gününü va'z ve irşad ile geçirirdi. Yalnız başına kaldığı ibadet günlerinde kapısını kilitler, huzuruna girmek isteyenleri kabul etmezdi. İşte bu yüzden, âyette iki kardeş olarak tanıtılan insan suretindeki iki melek, onun yanına duvardan girmek zorunda kalmışlardı.

Başka bir görüşe göre ise, Hız. Dâvud'un yanına beklenmedik bir anda giren bu iki şahıs, onun düşmanlarıydı ve onu öldürmek niyetiyle gelmişler, ancak onun yalnız olmadığını görünce bundan vazgeçmişlerdi. Bu esnada, Hız. Dâvud, içinden onlardan intikam almayı geçirmiş; ancak bunu yapmamıştır. Sonunda bir an bile olsa intikam duygusuna kapıldığından dolayı tevbe etmiştir.

Allah'ı Çok Zikretmesi

إِصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ

“Sen, onların söylediklerine sabret; güçlü kulumuz Dâvud'u hatırla! Yönü hep Allah'a dönüktü.”
(Sâd,38/17)

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ

Dağları onun emrine verdik. Sabah akşam yaratıcılarını tesbih ederlerdi. Toplu halde kuşları da (emrine verdik). Hepsisi de Allah'a yönelmişlerdi. (Sâd, 38/18-19)

Cenab-ı Hak, nezdinden bir lütuf olarak, dağların ve kuşların Hız. Dâvud ile birlikte tesbihte bulunmasını emretmişti. Bu mucize sayesinde Hız. Dâvud, kendisiyle beraber tesbih ve zikirde bulunan dağların ve kuşların seslerini duyabiliyordu.

İbn Kesir'in söylediğine göre, Hız. Dâvud güzel sesiyle Zebur'u okurken, onu dinleyen kuşlar, havada onun etrafında toplanır, ona uyararak onunla birlikte tesbih ederlerdi. Bu esnada, dağlar da bu tesbihi yansıtır, onun nağmeleri gibi nağmeler çıkarırdı.

Onun sesi, orta ve kalın gür bir sestir. Nitekim bu tür seslere, ona nisbetle "Dâvudî ses" denilmiştir. Ona verilen bu nimet, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle dile getirilmektedir:

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوَّابِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَالنَّارُ لَهُ الْحَدِيدُ

"Şüphesiz ki biz, Davud'a nezdimizden bir üstünlük verdik. 'Ey dağlar ve kuşlar! Dâvud tesbih ettikçe siz de onun tesbihini tekrarlayın.' dedik. Onun için demiri yumuşattık. (Sebe, 34/10)

Resûlullah'ın arkadaşlarından Ebû Mûsâ el-Eşarî, Kur'ân-ı Kerim'i bizzat Hız. Peygamber'den öğrenerek ezberleyen sayılı sahâbîlerden biridir. Güzel sesiyle Kur'an okuyuşu herkesi hayran bırakırdı. Bir gece Hız. Peygamber Ebû Mûsâ'nın Kur'an okuyuşunu dinlemiş, kendisine;

يَا أَبَا مُوسَى لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مِزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ

“Ya Ebu Musa! Sana Hz. Davud’un mizmarlarından bir mizmar verilmiştir.” (Buhârî, Fezâ’ ilü’l-Ķur’ân,31). buyurarak, Hz.Davud’un sesine benzer bir sesi olduğunu haber vermiştir.

Hz. Dâvud, son derece sabırlı ve şükrü dilinden düşürmeyen bir peygamberdi. O, çok çalışır, çok ibadet eder ve çok gözyaşı dökerdi. Allah'a çok yönelen bu yüce peygamber, diğer nebiler gibi müşriklerin kötülüklerine mâruz kalmış, bu kötülöklere karşı sabretme hususunda da bayraklaşmıştı.

Liderde Olması Gereken Vasıflar

Liderlik/İdarecilik nefsin hoşuna giden, aynı zamanda mesuliyetli, veballi, zor bir iştir. Bu yüzden islam dini yöneticilik kabiliyeti olmayan veya onu istismar ederek nefsanî arzularını tatminde kullanacak kimseleri şiddetle uyararak ve sakındırarak onların bu işten uzak durmalarını öğütlemiştir. Ama liyâkatı olanların da kendilerine tevdi edilen görevi kabul etmeleri neticesinde büyük mükafata nail olacaklarını haber vermiştir. Nitekim Ebu Hüreyre’den nakledilen bir hadisi şerifte Peygamberimiz (s.a.s.) “Şüphesiz siz idareciliğe karşı hırs göstereceksiniz. Halbuki idarecilik Kıyamet Gününde pişmanlık ve hasret sebebi olacaktır.”(Camii’ssağır,2558) buyurmuştur.

İslâm âlimleri, bir şahsın kendisinden daha liyâkatli kimseler varken onların önüne geçip liderliği/idareciliği istemesinin caiz olmadığını, fakat kendisinden başka ehil kimseler olmadığında, zaruretten ve toplumun maslahatı için bu vazifeyi istemesi ve üzerine alması gerektiğini söylemişlerdir. Bu sebeptendir ki İslam dini, lider/idareci olacak kimsede olması gereken genel vasıf ve özellikleri şöylece belirlemiştir;

- 1. Akl-ı selim sahibi olmak:** Akli selimin alameti, kişinin, Allah’ın razı olacağı ameller yapması, Allah’ın gazap edeceği, gazabını celbedeceği kötülöklere sakınmasıdır.
- 2. Kabiliyet:** İdarecilik ve yöneticilik çok üstün bir kabiliyet ister. Kabiliyeti olmayan kişilerin böyle bir göreve talip olmaması gerekir.
- 3. İlim:** Yöneticiler öncelikle yapacağı işi, dini ilimleri, tarihi, toplumun örf ve adetlerini, fert ve toplum psikolojisini, sosyolojiyi, içinde yaşadığı çağın siyasî, iktisadî, sosyal, kültürel yapısını, dünyada meydana gelen olayları çok iyi bilmeli ve değerlendirebilmelidir. Bir yönetici olarak, kendi durumunu, yönettiği kurum ve kuruluşun dînî, iktisadî, hukukî, kültürel yapısını, çok iyi bilmeli, çok iyi değerlendirmeli ve ona göre gecikmeden, tam zamanında etkin tedbirler almalıdır.
- 4. Adalet:** Adil olmayanlar, yöneticiliğe asla layık değillerdir. Adaletin icrasında ırk, akrabalık, zenginlik, fakirlik gibi hususlar etkili olamaz. Hangi inançtan, hangi ırktan, hangi kesimden olursa olsun haklı olanın hakkı, zalimden alınıp kendisine iade olunmalıdır. İdareci hem adil olacak, hem de adaletin icra edilmesine yardımcı olacak, bu hususta asla tavizkâr davranmayacaktır.
- 5. Cesaret:** Yönetici cesur olmalıdır. Sorumlu olduğu kimselerin âli menfaati için gerektiğinde risk altına girmekten asla çekinmemelidir.
- 6. Basiret-Feraset:** Yöneticiler basiret ve feraset sahibi olmalıdır. Bön ve ahmak kimsenin liderlik/yöneticilik yapması düşünülemez.
- 7. Dürüstlük:** Yalancı, sahtekâr, insanlara karşı dürüst davranmayan, sürekli aldatan kişilerin iş başına gelmesi, o millet için büyük bir felakettir. Doğruluk, dürüstlük; kalpte niyetin, dilde sözün, azalarda amelin aynı olması demektir.
- 8. Sabır-Sebat:** Yöneticilik çok büyük sabır isteyen bir iştir. Aceleci, istikrarsız kişiler, böyle ağır işlerin, ağır yüklerin altından kalkamazlar. Sabır, bir kararlılık ve dayanıklılıktır. Kararlı ve dayanıklı olmayan kişiler sabredemez, doğrular üzerinde, hak üzerinde sebat gösteremezler.
- 9. Affetmek:** Affetmek çok büyük bir ahlaktır. O bakımdan yöneticiler gerektiği zaman affetmesini bilmelidirler. Özellikle şahıslarına karşı yapılan bir hatayı affetmeleri büyük bir fazilet ve meziyettir.
- 10. İstişare:** Yöneticiler istişareye ve şuraya ne kadar önem verirler ve işin ehli ile istişare ederlerse, yönetimlerinde, kararlarında ve icraatlarında o kadar isabetli olurlar.

Sonuç

Kur'an'ı Kerim'de liderliğe dair örnekler, peygamberlerin hayatları hakkında bilgi verilirken karşımıza çıkmaktadır. Hz. İbrahim, Hz. Nuh, Hz. Eyüp, Hz. Davud ve Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) örnek liderlik vasıflarına haiz peygamberler olarak sayılmaktadır.

Peygamberlerin ortak ve en önemli görevlerinden birisi Allah'tan aldıkları vahyi insanlara ulaştırmak ve ilahi hakikatleri anlatarak insanlığı doğru yola iletmektir. Hz. Dâvûd (a.s.)'da bu önemli görevini aksatmadan kulluk vazifelerini hakkıyla îfa etmiş ve biz müminlere de bu anlamda güzel örnekler oluşturmuştur. Nitekim Hz. Peygamber de ashabına Hz.Dâvûd'u örnek almalarını tavsiye etmiştir. Hz. Dâvûd kendisine peygamberlik ve hükümdarlık verilmesine rağmen ibadet hayatında bir denge kurmuştur. O'nun Allah'ı zikretmesi, duası, istiğfarı, nafîle namazı ve orucu ve Hz. Peygamber tarafından bizzat dile getirilerek Müslümanların örnek alması tavsiye edilmiştir. Hz. Dâvûd'un örnek olabilecek diğer özellikleri ise kuvvetli ve cesaretli olması, özellikle oruç ibadetinde denge kurarak savaştan kaçmaması ve adaletle hükmetmesi ve iyiliği emretmesi, kötülüğü yasaklamasıdır. Dâvûd (a.s.), Allah Teâlâ tarafından adâletle hükmetme özelliği verilmesinden dolayı davalara genelde kendisi bakardı. Kur'an ve hadislerde ise O'nun karar verirken bazı davalarda isabet edemediğine dâir örnekler verilmiştir. Hz. Dâvûd, isabet edemediği kararlardan dolayı daha isabetli karar verilmişse kararından dönerek hemen tövbe etmiş daha doğrusuna uymuştur. Dâvûd'un (a.s.) bir başka örnekliliği de mülkü çok, siyasi otoritesi yüksek, malî ve iktisâdî imkânları bol bir peygamber olmasına rağmen kendi el emeğiyle geçinmeyi tercih etmiş olmasıdır.

Hazırlayan:

Abdullah YILMAZ

(Erenler Vaizi)